

บทที่ 5

นวัตกรรมและกฎทั่วไป

จากบทที่ 3 และบทที่ 4 จะพบว่า ข้อถกเถียง (arguments) ของ ทั้งฝ่ายที่คัดค้านและสนับสนุนการมีกฎทั่วไปในสังคมศาสตร์นั้น ยังขาดน้ำหนักและความน่าเชื่อถือ หากแต่ผู้เขียนเห็นว่าอาจมีข้อที่เสนอที่น่าจะสนับสนุน ฝ่ายที่คัดค้านการมีกฎทั่วไปในสังคมศาสตร์ กล่าวคือ การที่ นวัตกรรมทำนายไม่ได้ และไม่สามารถมีกฎทั่วไปเกี่ยวกับนวัตกรรมในทาง สังคมศาสตร์นั้น นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ไม่สามารถมีกฎทั่วไปในสังคมศาสตร์ได้ ในบทนี้ ผู้เขียนจะเสนอการอ้างเหตุผลสนับสนุนข้อเสนอดังกล่าว พร้อมทั้งจะ พยายามแก้ปัญหาช่องว่างในการสรุปจากสังคมศาสตร์ ไม่สามารถมีกฎทั่วไป เกี่ยวกับนวัตกรรมได้ไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สังคมศาสตร์ไม่สามารถมีกฎทั่วไปได้ อย่างไร เป็นลำดับต่อไป

ข้อเสนอเรื่อง การไม่สามารถทำนายนวัตกรรม

จากบทความของ Alasdair MacIntyre เรื่อง "The Character of Generalizations in Social Science and their Lack of Predictive Power" ใน After Virtue (1984) ได้ชี้ให้เห็นว่า

ธรรมชาติของความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม (The nature of radical conceptual innovation) นั้น ไม่สามารถทำนายได้ (A. MacIntyre, 1984 : 93-95) ตัวอย่างเช่น ในยุคหินเก่าไม่สามารถทำนายได้ว่าจะเกิดประดิษฐกรรมที่เรียก

ว่า กังหัน (Wheel) ขึ้นมา ประเด็นอยู่ที่ว่าไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือการค้นพบอะไรใหม่ ๆ ในลักษณะของการก้าวกระโดด ลักษณะของการเกิดแนวความคิดใหม่ ๆ แบบถอนรากถอนโคนแนวความคิดดั้งเดิม (a radical new concept) จะไม่สามารถทำนายได้ ตรงจุดนี้ A. MacIntyre ก็คิดต่อไปว่า อาจจะมีผู้แย้งว่า การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ นั้นสามารถทำนายได้ เช่น เครื่องร่อน เครื่องบินหรือเรือดำน้ำ ก็มาจากการมีแนวความคิดเรื่องวัตถุที่บินได้ของมนุษย์ซึ่งมีมานานแล้ว หาได้เป็นสิ่งใหม่ไม่ ตรงจุดนี้ A. MacIntyre จึงเสนอให้ระมัดระวัง เพราะการใช้คำว่า "สิ่งใหม่ ๆ แบบก้าวกระโดด" (radically new) มิใช่หมายถึงเพียงคำว่า "new" เท่านั้น (1984 : 93) ตัวอย่างที่ A. MacIntyre หยิบยกมาเช่น จากฐานของฟิสิกส์ปัจจุบันไม่สามารถบอกได้ว่า ในอนาคตฟิสิกส์จะค้นพบทฤษฎีอะไร เช่นเดียวกันกับการค้นพบทฤษฎีคว้นดัมแมคคานิกส์ หรือทฤษฎีสัมพัทธภาพพิเศษ ก็ไม่สามารถทำนายได้ ต้องรอจนกระทั่งทฤษฎีเหล่านี้เกิดขึ้นมาแล้ว จึงจะสามารถอธิบายได้ว่าเกิดอะไร คำอธิบายมักจะมีมาตามหลังการค้นพบทฤษฎีที่สำคัญ ๆ แล้วเท่านั้น (1984 : 94)

ณ จุดนี้เอง A. MacIntyre ได้รับอิทธิพลของความคิดเรื่อง นวัตกรรมทำนายไม่ได้นี้ มาจาก Karl Popper ใน The Poverty of Historicism (1972) จากข้ออ้างที่ว่า

(1) สังคมของมนุษยชาตินั้น ได้รับอิทธิพลที่สำคัญมาจากความเติบโตของความรู้ของมนุษย์ (ความจริงของข้ออ้างนี้ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น ในวงการวิทยาศาสตร์ ได้ก่อให้เกิดผลผลิตที่จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในทางวัตถุ)

(2) เราไม่สามารถทำนายอนาคตความเจริญเติบโตของ
ความรู้ของมนุษย์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

(3) ดังนั้น เราไม่สามารถทำนายอนาคตของสังคม
มนุษยชาติได้ (Popper, 1972 : v-vi)

จากข้ออ้างทั้งสามข้อในข้อถกเถียงของ Popper นั้น จะพบว่า
เป็นข้อถกเถียงที่มีน้ำหนักยากที่จะลบล้างได้ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากว่าเรา
ต้องการจะลบล้างข้อถกเถียงนี้ จะต้องแสดงให้เห็นในสองประการคือ

ประการแรก แสดงให้เห็นได้ว่า ความเป็นไปในสังคมของ
มนุษยชาติ นั้น มิได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงหรือความเจริญเติบโตของ
ความรู้ของมนุษย์ หรือ

ประการที่สอง แสดงให้เห็นว่า เราสามารถจะทำนายความ
เจริญเติบโตของความรู้ของมนุษย์ได้

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประการนี้ผู้เขียนไม่พบว่าได้มีข้อถกเถียงที่
ตอบโต้และวิพากษ์วิจารณ์ข้ออ้างทั้งสองอย่างตรงไปตรงมา เท่าที่พบมักจะ
พบว่ามีคนนำเอาข้ออ้างที่ (2) ไปขยายความ ดังเช่นข้อเสนอของ
A. MacIntyre ที่บอกว่า นวัตกรรมนั้นทำนายไม่ได้ จุดที่เป็นการขยายความ
ของข้ออ้างที่ (2) ของ Popper ก็คือ A. MacIntyre เสนอว่า การค้นพบนวัตกรรม
แบบก้าวกระโดด (radical innovation) นั้น ทำนายไม่ได้ แต่ทั้งนี้มิได้หมาย
ความว่า สิ่งนี้ให้คำอธิบายไม่ได้ (inexplicable) หากแต่การค้นพบนวัตกรรม
นั้นสามารถมีคำอธิบายได้ แต่เป็นคำอธิบายภายหลังจากเหตุการณ์หรือ
ปรากฏการณ์ที่เรียกว่านวัตกรรมได้เกิดขึ้นแล้ว

ผู้เขียนขอวิจารณ์ข้อถกเถียงที่บอกว่า นวัตกรรมนั้นทำนาย
ไม่ได้ ดังนี้

การทำนายนวัตกรรมไม่ได้นั้นไม่ได้แสดงหรือบ่งนัยว่ามีกฎ
ทั่วไปไม่ได้เสมอไป ทั้งนี้เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า ถ้าพิจารณาการทำนาย
ภายใต้ตัวแบบ D-N นั้น จะพบว่าโครงสร้างของการทำนายในส่วนของชุดของ
คำอธิบาย (explanans) นั้น จะประกอบไปด้วย ข้อความที่เป็นกฎทั่วไป และ
เงื่อนไขเฉพาะ (initial condition) เท่านั้น จะพบว่า เมื่อเรากล่าวว่า นวัตกรรม
ทำนายไม่ได้ ปัญหาอาจมาจากกฎทั่วไปหรือเงื่อนไขเฉพาะ (initial condition) ก็ได้
อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง

ก. ถ้าการทำนายไม่ได้นั้นเป็นปัญหาเนื่องมาจากเงื่อนไขเฉพาะ
(initial condition) นั้นหมายความว่า ความรู้ที่เป็นอยู่มีอยู่ของเราไม่พอที่จะบอก
ได้ว่ามีเงื่อนไขเฉพาะครบถ้วนแล้วหรือไม่ ทำให้เข้าใจนวัตกรรมไม่ได้ แต่
การกล่าวเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่า ทำนายนวัตกรรมไม่ได้ เพราะการมีความรู้
หรือเงื่อนไขเฉพาะในเชิงประจักษ์ที่จำกัดเช่นนี้ มิได้ขัดแย้งในแง่หลักการ
(ทั้งนี้ เพราะถ้ามีกฎทั่วไปได้ ลักษณะของความรู้ที่จำกัด อาจขยายวงกว้างขึ้น
จนกระทั่งทำนายนวัตกรรมได้)

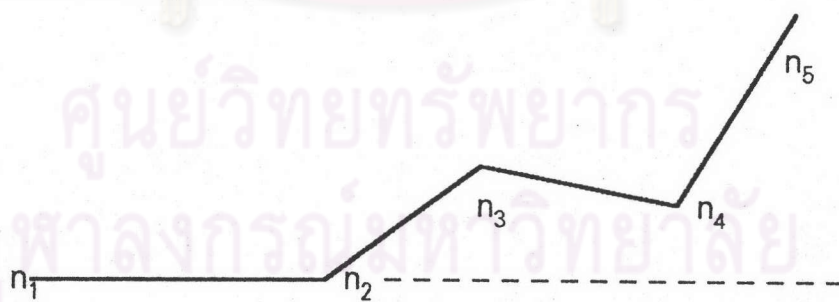
ข. ถ้าการทำนายนวัตกรรมนั้นเป็นปัญหามาจากการมีกฎทั่วไป
ก็พบปัญหาที่จะต้องตีความอีกว่าการเกิดนวัตกรรมนั้นขัดแย้งกับการมีกฎทั่วไป
หรือไม่ ถ้าไม่ขัดแย้งกับกฎทั่วไปแล้วละก็ยังเปิดโอกาสให้มีกฎทั่วไปได้
(อย่างน้อยก็โดยหลักการ) ถึงแม้ว่าจะยังไม่ค้นพบวิธีการที่จะมีกฎทั่วไปได้ใน
ปัจจุบัน ก็มีได้หมายความว่า กฎทั่วไปมีไม่ได้ แต่ถ้าตีความว่า การเกิดนวัตกรรม
นั้นขัดแย้งกับกฎทั่วไปแล้วละก็จะทำให้ไม่สามารถมีกฎทั่วไปได้ ผู้เขียน

จะทดลองเสนอการตีความทั้งสองแนวเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบว่า แนวทางการตีความแนวไหนน่าเชื่อถือกว่ากัน ดังต่อไปนี้คือ

แนวทางการตีความว่า นวัตกรรมไม่ขัดแย้งกับกฎทั่วไป

ผู้เขียนคิดว่า ข้อถกเถียงของ A. MacIntyre ได้เปิดช่องว่างให้ตีความได้ว่า นวัตกรรมนั้นอาจไม่ขัดแย้งกับกฎทั่วไป ตรงที่บอกว่า "... จากฐานของฟิสิกส์ปัจจุบัน ไม่สามารถจะบอกได้ว่า ในอนาคตฟิสิกส์จะค้นพบทฤษฎีอะไร เช่นเดียวกับการค้นพบทฤษฎี ควันตัมแมคคานิกส์ หรือทฤษฎีสัมพัทธภาพพิเศษ ก็ไม่สามารถทำนาย ต้องรอจนกระทั่งทฤษฎีเหล่านี้เกิดขึ้นมาแล้ว จึงจะสามารถอธิบายได้ว่าเกิดอะไร คำอธิบายมักจะมีตามหลังการค้นพบทฤษฎีที่สำคัญ ๆ แล้วเท่านั้น..." (1984 : 94)

เพื่อช่วยในการทำความเข้าใจ ลองพิจารณาจากแผนภาพสมมติ ให้ภาพนี้แทนการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดของนวัตกรรม (conceptual innovation) ดังนี้คือ

จากภาพ ให้ n_1 , n_2 , n_3 , n_4 , n_5 แทนเวลาขณะต่าง ๆ และสมมติว่า ณ ตำแหน่งเวลาปัจจุบันคือ n_5 ถ้าคำกล่าวของ A. MacIntyre เป็นจริงที่ว่า "คำอธิบายมักจะมีมาตามหลังการค้นพบทฤษฎีที่สำคัญแล้วเท่านั้น"

เราก็สามารถให้คำอธิบายการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมจาก $n_1 \rightarrow n_2$, $n_2 \rightarrow n_3$, $n_3 \rightarrow n_4$, $n_4 \rightarrow n_5$ ได้ การสามารถให้คำอธิบายได้ บ่งชี้ว่ามีกฎทั่วไปได้ เมื่อมีกฎทั่วไปได้ ทำให้มีวิธีการตีความว่า การเกิดนวัตกรรมไม่ขัดแย้งกับกฎทั่วไปก็เป็นไปได้

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนคิดว่า ถ้าเลือกการตีความแบบนี้ น่าจะประสบปัญหาบ้างตรงที่

- ถ้าพิจารณาตัวแบบ D-N นั้นจะพบว่า โครงสร้างของการอธิบาย และการทำนายนั้นสมมาตรกัน จากภาพเราจะพบว่า ณ จุด n_5 เราทำนายและอธิบายต่อในอนาคตจุด n_6 ไม่ได้ว่า จะเกิด ณ จุดใด อุปมาเช่นเดียวกันกับเราทำนายนวัตกรรมในอนาคตไม่ได้ว่า จะเกิด ณ เวลาใด ความสำคัญของกฎทั่วไปในตัวแบบ D-N จึงเล่นบทบาทของการอธิบาย / การทำนายอนาคตด้วย มิใช่การอธิบายเฉพาะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตเท่านั้น

ต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้อันนี้ ผู้เขียนจะไม่นำเอาแนวความคิดเรื่องระยะเวลาของการเกิดนวัตกรรมว่าสั้นหรือยาวเพียงใด กล่าวคือ ไม่จำเป็นที่ว่าการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมจะเกิดในระยะยาวเท่านั้น อาจจะมีความเป็นไปได้ที่ในวันพรุ่งนี้ อาจมีผู้ค้นพบอาวุธทางชีวภาพที่สามารถทำลายล้างมนุษยชาติให้ตายหมดโลกภายในไม่กี่ชั่วโมง ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้ไม่เกี่ยวข้องกับ การแบ่งระยะของเวลาสั้นหรือยาวเพียงใด และการแบ่งระยะของเวลาดังกล่าวก็ถูกทำลายได้ว่า เกณฑ์การแบ่งคืออะไร มาจากไหน เป็นต้น

ณ จุดนี้จะพบว่า ข้อเสนอของ A. MacIntyre ที่บอกว่า นวัตกรรมทำนายไม่ได้ นั้น มิได้ขัดแย้งกับการมีกฎทั่วไป การทำนายไม่ได้ นั้นอาจ

จะมีหรือไม่มีกฎทั่วไปก็ได้ ดังนั้น จะลองพิจารณาข้อเสนอต่อไปของ Brain Fay ที่บอกว่า นวัตกรรมนั้นทำนายไม่ได้ เพราะไม่สามารถมีกฎทั่วไปที่ว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรม นั่นคือ

ผู้เขียนจะเสนอแนวทางการตีความว่า นวัตกรรมนั้นขัดแย้งกับกฎทั่วไป ที่ว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรม โดยจะนำเอาข้อถกเถียงของ Brain Fay ใน "General Laws and Explaining Human Behavior" (1983) มาสนับสนุนการตีความข้อถกเถียงของ A. MacIntyre ที่เห็นว่า นวัตกรรมทำนายไม่ได้ ข้อถกเถียงของ Brain Fay จะช่วยขยายความข้อถกเถียงของ A. MacIntyre ให้ละเอียดยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้คือ

แนวทางการตีความว่า นวัตกรรมขัดแย้งกับกฎทั่วไปที่ว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรม

Fay ได้หยิบยกเอาข้อถกเถียงของ Maurice Cranston มาใช้เป็นข้อถกเถียงของเขาเพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า การทำนายนวัตกรรมภายใต้กฎทั่วไปนั้นเป็นไปได้ เพราะขัดแย้งตัวเอง ดังรายละเอียดของข้อถกเถียงของเขาคือ

การจะทำนายนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ ๆ เราจะต้องสามารถที่จะควบคุม หรือครอบครอง (possession) นวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ ๆ เหล่านั้น ถ้าคำกล่าวเช่นนี้จริงก็ทำให้เราไม่สามารถจะทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ณ ห้วงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคตได้ ดังตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ.1650 มีการผลิตสว่าน (Corkscrew) ขึ้นมา การจะทำนายได้ว่า สว่านนั้นจะถูกผลิตขึ้นมาในปี ค.ศ.1650 นั้น โดยหลักการแล้ว (ดังได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น)

จะต้องมีความรู้ที่เชื่อมโยงกับมิติของเวลาเข้ามา ความรู้ที่ว่านี่คือ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะการผลิตส่วานของปี ค.ศ.1650 - n (นับถอยหลังจากปี 1650 มาถึงปีที่ n) การมีความรู้นวัตกรรม ที่โยงเข้าสู่มิติของเวลาดังกล่าวนี้นั้นในที่สุดแล้วจะเป็นการ ขัดแย้งตัวเอง (Self-contradiction) ขอให้ลองพิจารณาตัวอย่างดังนี้ เช่น ถ้ามีผู้ทำนายอยู่ในมิติของเวลาในปี ค.ศ.1890 พยายามจะทำนายว่า ไอน์สไตน์คิดทฤษฎีสัมพัทธภาพพิเศษ (Special Theory of Relativity) ในปี ค.ศ.1905 ในกรณีนี้ผู้ทำนายจะต้องมีความรู้อย่างคร่าว ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาของทฤษฎีสัมพัทธภาพพิเศษ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับว่า ไอน์สไตน์มิได้คิดทฤษฎีนี้ขึ้นมา และนี่คือการกล่าวอ้างที่ขัดแย้งตัวเองจากหลักการทำนายภายใต้กฎทั่วไป

ลองพิจารณาตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ เช่น ถ้าจะทำนายว่าในปี ค.ศ.1600 เกิดทฤษฎีทางสังคมของมาร์กซิสขึ้นมา นั้น เราจำเป็นจะต้องมีความรู้อย่างน้อยก็เกี่ยวกับมโนภาพ (concepts) ของคำว่า "ไดอะเล็กติก" (dialectic) "ความแปลกแยก" (alienation) "ทุน" (Capital) เป็นต้น การมีความรู้และความเข้าใจมโนภาพดังกล่าวควรอยู่ในช่วงระหว่าง ค.ศ.1600 - n ผู้เขียนตีความว่ากรณีตัวอย่างนี้ ก็เป็นเรื่องที่ขัดแย้งกับความเข้าใจของนักสังคมศาสตร์โดยทั่วไป เพราะโดยปกติแล้ว เรามักจะเข้าใจทฤษฎีมาร์กซิสไปพร้อมกับการทำความเข้าใจมโนภาพดังกล่าว หาได้เข้าใจมโนภาพดังกล่าวมาก่อนไม่ (Fay; 1983 : 101-102)

จากคำอธิบายของ Fay ได้ช่วยขยายความข้อถกเถียงของ A. MacIntyre ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นที่บอกว่า "... ธรรมชาติของความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นไม่สามารถทำนายได้..." (1984: 93) หลังจากนั้นได้ยก

ตัวอย่างประกอบเช่น ประดิษฐกรรมกังหันนั้น มนุษย์ในสมัยหินเก่าทำนายไม่ได้ แต่ข้อเสนอของ A. MacIntyre ก็ยังบกพร่องในแง่ที่ว่า การบอกว่า มนุษย์หินเก่าทำนายไม่ได้ว่าจะมีการคิดค้นกังหันขึ้นมา นั้นมันยังไม่ชัดว่า มีกฎทั่วไปหรือไม่ เพราะเราจินตนาการได้ว่า อาจมีผู้สร้างกฎทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการคิดค้นกังหันขึ้นมา ต่อมานักวิทยาศาสตร์กลุ่มที่คิดค้น หรือคนในวงการที่มีความรู้กฎทั่วไปเกี่ยวกับกังหันได้เสียชีวิตหมด อันเนื่องมาจากเกิดภาวะสงครามและการแย่งชิงพื้นที่ ทำให้มนุษย์หินเก่าที่รอดชีวิตจากสภาวะสงครามได้อพยพเคลื่อนย้ายไปอยู่ในสังคมแห่งใหม่ ซึ่งไม่มีใครได้รู้กฎทั่วไปที่ว่าด้วยการผลิตกังหัน แต่กระนั้นก็ตามถึงไม่มีใครได้รู้กฎทั่วไปว่าด้วยการผลิตกังหัน แต่ตัวกฎก็ยังคงอยู่ มิได้ตายไปจากมนุษย์ ทำให้กรณีนี้ในสังคมใหม่ของมนุษย์หินเก่าไม่สามารถทำนายความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมได้นั้น มิได้หมายความว่าไม่มีกฎทั่วไป

ณ จุดนี้จะพบว่า ข้อเสนอของ Fay ได้ไปไกลกว่าข้อเสนอของ A. MacIntyre ในแง่ที่ว่า ข้อเสนอของ Fay ที่บอกว่า นวัตกรรมทำนายไม่ได้ ทั้งนี้เพราะการมีกฎทั่วไปที่ว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรม และมโนภาพของนวัตกรรมนั้นขัดแย้งกัน ประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับ Fay ผู้เขียนคิดว่า Fay มองความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น เป็นความรู้ลักษณะของการก้าวกระโดด และถอนรากถอนโคนความรู้เดิม ตัวอย่างเช่น ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเครื่องบิน อันมีที่มาจากความรู้เกี่ยวกับเครื่องร่อน วัตถุที่บินได้ เป็นต้น รากเหง้าที่มาของแนวคิดของคนโบราณเช่นนี้ เราไม่เรียกว่านวัตกรรม เพราะความรู้เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์เหล่านี้มีรากฐานมาจากความรู้เดิมอยู่ก่อนแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม ตามข้อเสนอของ Fay (1983: 104) เรามีสิทธิที่จะสรุปได้แค่ว่า กฎทั่วไปที่ว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรม และมโนภาพของนวัตกรรมนั้นขัดแย้งกัน ซึ่งทำให้เราไม่สามารถมีกฎที่ว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรมได้ แต่ปัญหาสำคัญคือ ในเมื่อเราไม่สามารถมีกฎทั่วไปว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรม แล้วเรามีสิทธิที่จะสรุปได้อย่างไรว่า สังคมศาสตร์ไม่สามารถมีกฎทั่วไปได้ ผู้เขียนขอเสนอข้อถกเถียงดังต่อไปนี้ตามลำดับ กล่าวคือ

(1) ลักษณะของความรู้ของนวัตกรรมนั้น เป็นความรู้ที่ก้าวกระโดด และถอนรากถอนโคนความรู้เดิม ทำให้นวัตกรรมนั้นได้เข้าไปกระทบ หรือ เข้าไปเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนความรู้เดิมในทางสังคมศาสตร์ อาทิเช่น เข้าไปเปลี่ยนแปลงในระดับของความเชื่อ สถาบันทางสังคม ความสัมพันธ์และวิถีการผลิตในทางเศรษฐกิจ โครงสร้างและความสัมพันธ์ทางอำนาจการเมือง เป็นต้น และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของมนุษยชาตินั้นได้รับอิทธิพลสำคัญมาจากนวัตกรรมของความรู้ที่เกี่ยวกับมนุษย์ นั่นก็คือ กฎทั่วไปที่ว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรมนั้นครอบคลุมกฎอื่น ๆ ในสังคมศาสตร์

(2) เราไม่สามารถทำนายนวัตกรรมได้ เพราะไม่สามารถมีกฎทั่วไปที่สามารถทำนายนวัตกรรมได้ (Fay, 1983: 93)

(3) ดังนั้น สังคมศาสตร์ไม่สามารถมีกฎทั่วไปได้

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของข้ออ้างข้อที่ (1) เพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้น กล่าวคือ จะชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรมของความรู้ในทางสังคมศาสตร์นั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกวงการของสังคม ในสองตัวอย่างด้วยกัน กล่าวคือ

ตัวอย่างแรก เป็นกรณีที่นวัตกรรมเข้ามาแล้วได้เข้าไปเปลี่ยนแปลงลักษณะของความรู้ทางสังคมศาสตร์เดิมอย่างถอนรากถอนโคน นั่นคือในศตวรรษที่ 18-19 เมื่อนวัตกรรม “จักรวรรดินิยม” (imperialism) เข้ามาในสังคมชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศด้อยพัฒนานั้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนความเชื่อ วิถีชีวิต สถาบันทางสังคมการเมือง วิธีการผลิตในทางเศรษฐกิจของชนเผ่าพื้นเมืองอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ เข้าไปเปลี่ยนแปลงความเชื่อถือลัทธิบูชาผี -ไสยศาสตร์ การบูชาธรรมชาติ ให้เปลี่ยนเป็นการนับถือศาสนาที่จำวอาณานิคมต้องการ เข้าไปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสถาบันทางการเมืองเดิม เช่น มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูกแบบอุปถัมภ์ ก็เปลี่ยนโครงสร้างอำนาจของผู้ปกครองจากเดิมที่เป็นผู้เฒ่าหัวหน้าเผ่า เปลี่ยนไปเป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่เลียนแบบประเทศที่เป็นจำวอาณานิคม และวิธีการผลิตในทางเศรษฐกิจจากเดิมที่เป็นการผลิตเพื่อยังชีพและพอเลี้ยงตัวเองได้ ก็เปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อการค้าในแบบอุตสาหกรรมเป็นต้น

กรณีตัวอย่าง นวัตกรรมของมโนภาพ “จักรวรรดินิยม” ที่ได้เข้ามาในสังคมพื้นเมืองของชนเผ่า นั้น นอกจากคนพื้นเมืองของชาวชนเผ่าต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 15 จะไม่สามารถทำนายนวัตกรรมของมโนภาพจักรวรรดินิยมได้แล้ว เราจะพบว่า เมื่อเกิดนวัตกรรมนี้ในสังคมชนเผ่า นอกจากนวัตกรรมที่ขัดแย้งกับกฎทั่วไปที่ว่าด้วยการค้นพบนวัตกรรม (สมมติว่าสามารถมีได้) กฎทั่วไปทางสังคมวิทยา ความเชื่ออื่น ๆ (ศาสนา จริยธรรม วิทยาศาสตร์ เป็นต้น) ก็จะขัดแย้งกับนวัตกรรมด้วย ทั้งนี้เพราะการเกิดนวัตกรรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนในระดับมโนภาพที่สำคัญ ในทุกวง

วิชาการ ซึ่งมโนภาพเหล่านี้ได้เข้าไปเปลี่ยนในตัวเนื้อหาสาระของสังคมศาสตร์
นั่นเอง

ตัวอย่างที่สอง เป็นกรณีที่นวัตกรรมได้เข้าไปเปลี่ยนความรู้
เดิมอย่างค่อยเป็นค่อยไป (ช้ากว่าตัวอย่างแรก) ในทุกวงการทางสังคมศาสตร์
ได้แก่ การเกิดนวัตกรรมทฤษฎีเคนส์เข้ามาในระบบทุนนิยม เมื่อมองผิวเผิน
แล้วอาจจะคิดว่า การเกิดนวัตกรรมทฤษฎีเคนส์ ทำให้ไม่สามารถมีกฎทั่วไป
ทางเศรษฐกิจได้เท่านั้น เพราะขัดแย้งกับนวัตกรรม หากแต่ผู้เขียนคิดว่า นวัต
กรรมในทฤษฎีเคนส์ได้เข้ามากระทบทุกวงการ กล่าวคือ

(ก) ด้านเศรษฐกิจ ได้มีการปรับตัว เพราะในทุนนิยมดั้งเดิม
ได้ก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนขยาย
ตัวกว้างออกไปเรื่อย ๆ ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจที่ไม่ก่อให้เกิดกำไรสูงสุดแก่
สังคม ตามความเชื่อของลัทธิเสรีนิยมคลาสสิก เช่น อדם สมิท เมื่อเกิดนวัต
กรรมทฤษฎีเคนส์เข้ามา ได้เปลี่ยนความสัมพันธ์ทางการผลิตในทางเศรษฐกิจ
คือ นโยบายของรัฐทางการเงิน การคลัง ที่รัฐใช้จ่ายเงินซึ่งจะก่อให้เกิดการ
จ้างงานเพิ่มขึ้น ยกฐานะชนชั้นกรรมกรโดยให้สวัสดิการต่าง ๆ

จะสังเกตเห็นได้ว่า ทุนนิยมก่อนเกิดนวัตกรรมทฤษฎีเคนส์นั้น
แตกต่างอย่างมากกับทุนนิยมภายหลังทฤษฎีเคนส์

(ข) ด้านการเมือง ได้เกิดผลกระทบในแง่ที่ว่า รัฐและรัฐบาล
ได้ใช้นโยบายการแทรกแซงในทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างฐานความชอบธรรม
และเป็นคะแนนนิยมในการเลือกตั้ง กล่าวคือ กรณีที่รัฐบาลต้องการได้รับ

เลือกตั้งกลับเข้ามาเป็นรัฐบาลอีกครั้งหนึ่ง ทราบว่า ประชาชนชอบสภาวะเงินเฟ้ออ่อน ๆ และอัตราการว่างงานต่ำ ทำให้รัฐบาลใช้เครื่องมือและนโยบายทางเศรษฐกิจต่าง ๆ พยายามสร้างให้เกิดการจ้างงานสูงขึ้น (ลดอัตราการว่างงาน) และพยายามสร้างอัตราเงินเฟ้อต่ำ ในช่วงใกล้เลือกตั้งจนถึงสิ้นสุดการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เป็นต้น

(ค) ด้านสังคม ได้เกิดผลกระทบในแง่ที่ว่า ได้นำเอาสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ใช้แรงงาน รัฐบาลใช้นโยบายทางเศรษฐกิจ ทางการเงิน การคลัง เข้ามแทรกแซงการจ้างงาน และสร้างงานเพิ่มขึ้น ช่วยลดช่องว่างและปัญหาสังคม อันเนื่องมาจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำรุนแรงในทศวรรษที่ 1930 เป็นต้นมา ทำให้สถานการณ์ทางสังคมของผู้ใช้แรงงานมีสภาพดีวก่อนทศวรรษที่ 1930

จากตัวอย่างผลกระทบของนวัตกรรมที่ได้เข้าไปเปลี่ยนมโนภาพความรู้เดิมของสังคมศาสตร์นั้น อาจมีผู้ตั้งคำถามได้ว่า เพราะเหตุใดการเปลี่ยนมโนภาพแบบถอนรากถอนโคน จะกระทบอะไรกับการเปลี่ยนเนื้อหาสาระ (subject-matter) ของสังคมศาสตร์ คำถามนี้มีความสำคัญในแง่ที่ว่า จะช่วยให้เข้าใจว่า ทำไม เมื่อเปลี่ยนมโนภาพแบบถอนรากถอนโคนนั้นได้เข้าไปกระทบเนื้อหาสาระทั้งหมดของสังคมศาสตร์ด้วย กล่าวคือ

ผู้เขียนคิดว่า จำเป็นต้องพิจารณาปัญหานี้ในระดับภววิทยา (ontology) กล่าวคือ เรารู้เข้าใจปรากฏการณ์ในสังคมนั้น มิใช่เป็นเพราะว่าเรค้นพบความรู้ (ในทางสังคมศาสตร์) จากปรากฏการณ์ที่มีเนื้อหาสาระ

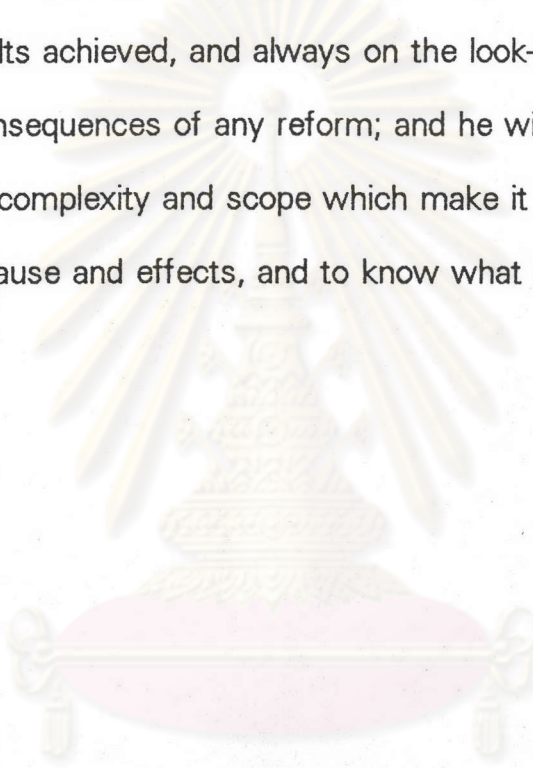
ชนิดที่เป็นธรรมชาติ (natural kind) นั้น ๆ แท้จริงแล้ว ถ้าพิจารณาในทางภววิทยา สิ่งที่เรามักเรียกกันว่าเนื้อหาสาระ (subject-matter) นั้น เราจะพบว่าลักษณะของสิ่งที่เป็นสาระ (matter) จะปรากฏก็ต่อเมื่อ เราเริ่มต้นสนใจที่จะตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ จึงทำให้ส่วนที่เป็นเนื้อหา (subject) ปรากฏต่อเรา แยกจากสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ (phenomena) โดยทั่ว ๆ ไป ก็เท่ากับว่าสิ่งที่เป็นเนื้อหาสาระนั้นมีใช่สิ่งหรือปรากฏการณ์ชนิดที่เป็นธรรมชาติ แต่เราเป็นผู้ชี้หรือเป็นผู้กำหนดจากการตั้งคำถามที่เราสนใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ คำถามที่เราสนใจและสิ่งที่เรียกว่าเป็นเนื้อหาสาระจึงแปรเปลี่ยนรูปลักษณะไปตามการที่มันมีมโนภาพเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ต่างหาก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ต้องการจะแสดงและชี้ให้เห็นว่า เมื่อรับนวัตกรรมเข้ามาในสังคมศาสตร์ จะทำให้สังคมศาสตร์ไม่สามารถมีกฎทั่วไปได้ ตราบใดที่นักสังคมศาสตร์ยังไม่สามารถสร้างกฎทั่วไปซึ่งครอบคลุมนวัตกรรมได้ ซึ่งปัญหานวัตกรรมดังกล่าวนี้จะไม่ปรากฏในวิทยาศาสตร์ ผู้เขียนคิดว่าเป็นปัญหาสำคัญเฉพาะในทางสังคมศาสตร์เท่านั้น การที่คนทั่วไปมองว่า สังคมศาสตร์สามารถมีกฎทั่วไป และการมีกฎทั่วไปเช่นนี้จะนำไปสู่การทำนายที่แม่นยำ จนกระทั่งนำมาใช้กำหนดนโยบาย และวางแผนได้นั้น ผู้เขียนคิดว่าเป็นเรื่องของการวิเคราะห์แนวโน้ม หรือ ความโน้มเอียงของข้อความทั่วไปในสังคมศาสตร์ มากกว่าที่จะเป็นกฎทั่วไปในสังคมศาสตร์ นั้นหมายความว่า สิ่งที่นักสังคมศาสตร์จะทำได้อย่างมากก็เพียงแค่พัฒนาศักยภาพของการวิเคราะห์แนวโน้ม หรือความโน้มเอียง ของปรากฏการณ์ทางสังคม และเรียนรู้จากความบกพร่อง ความผิดพลาดจากประสบการณ์ที่ผ่านมา พยายามจินตนาการเพื่อที่จะวางแผนป้องกันหรือเพื่อหลีกเลี่ยง และ

เตรียมรับมือกับปรากฏการณ์หรือนวัตกรรมที่อาจเกิดขึ้นได้ เจกเซน ข้อเสนอ
ของ Karl Popper ใน The Poverty of Historicism (1972) ที่ว่า

. . .He knows that we can learn only from our mistakes. Accordingly, he will make his way, step by step, carefully comparing the results expected with the results achieved, and always on the look-out for the unavoidable unwanted consequences of any reform; and he will avoid undertaking reforms of a complexity and scope which make it impossible for him to disentangle cause and effects, and to know what he is really doing . . .

(1972 : 67)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย